

Meleg március

A tavasz első hónapja országsszerte szokatlanul enyhe időjárással zárult. Az első mérsékelt hideg öt nap után a hőmérséklet rohamosan emelkedett, és az egész hónapban át jóval az átlagérték fölé emelkedett. Különösen meleg volt a 9–12-e és a 23–26-a közötti időszak, amikor a hőmérséklet napi középértékei 6–10 Celsius-fokkal is meghaladták az évszaknak megfelelő szintet, a hőmérsékleti maximumok pedig országsszerte 17–24 Celsius-fokig emelkedtek. A tartósan enyhe időjárásra jellemző, hogy Szegeden mindössze két éjszakán süllyedt fagypontra alá a hőmérséklet, holott márciusban átlagosan még 12 fagyos nap szokott előfordulni városunkban.

A csapadék havi összege az ország túlnyomó részén kevéssel a szokásos mennyiség alatt maradt, csak a Tiszántúlon mutatkozott kisebb csapadéktöbblet. Jelenlegi mennyiségű országos csapadék csupán 2–4-e és 16–19-e között hullott, míg a hónap utolsó dekádja országsszerte csapadégmentes volt. A szokatlanul enyhe időre jellemző a korai zivatarkegyesség, így 14-én és 16-án az ország nagy részén zivatar kísérte záporosodást figyeltek meg. Szegeden 16-án jegyezték fel az idei év első zivatarát.

A Dél-Alföld márciusi csapadékmérlege kisebb főlősleggel zárult, amint azt a következő adatok mutatják: Bácsalmás 43 mm (113%), Kiskunhalas 42 mm (127%), Szentes 33 mm (100%), Szeged 40 mm (105%), Mezöhegyes 57 mm (150%), Orosháza 44 mm (126%).

Szegeden a havi középhőmérséklet 9,3 Celsius-fok volt, ami a sokévi átlagnál igen jelentősen, 3 fokkal magasabb. A hőmérséklet havi maximuma 23,3 Celsius-fok volt 26-án, havi minimuma -3,5 Celsius-fok 1-én.

A napfénytartam havi összege 152 órát tett ki, ami a sokévi átlagot 7 százalékkal haladta meg.

Dr. Péczely György
egyetemi tanár

Vidini rekonstrukció

A bolgár utakon közlekedő járműveknek mintegy a fele fut a Vidini Kombinát által gyártott autóabroncsokon. A gyár, amely szovjet tervdokumentációk alapján és szovjet segítséggel épült fel a közelmúltban ünnepelte fennállásának tizedik évfordulóját.

Most folyik az üzem rekonstrukciója, amelyre csak az elmúlt év folyamán 25 millió levét fordították. A modernizálás során új, nagy teljesítményű gépsorokat és berendezéseket állítanak üzembe. Ennek révén nő a termelékenység, és javul a gyártmányok minősége.

Kidolgozták a Vidini Kombinát távlati műszaki fejlesztési programját is. Ennek végrehajtása révén évente 700 ezerrel több autóabroncsot, 1 millió 400 ezerrel több belsőgumit, valamint 8000 tonnával több kordanyagot és műselymet gyártanak a kombinát dolgozói.

Új kórház, hagyományos gyógy mód

Hagyományos koreai gyógy-módot alkalmazó új egészségügyi intézmény építését kezdték meg a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság fővárosában.

A Phenjan keleti részének egyik festői pontján épülő gyógyközpont teljes alapterülete 50 000 négyzetméter lesz. Külsejében a régi hagyományokat, az ősi koreai stílust idézi majd.

Az új egészségügyi létesítményt korszerű kutató- és gyógynövény-kísérleti laboratóriumokkal szerelik fel. A kórtermekben egyidejűleg 300 beteg ellátásáról tudnak gondoskodni.

A kórház egyben továbbképző központ is lesz, ahol lehetőség nyílik különböző nemzetközi orvostanácskozások, szimpozionok megrendezésére is. (KCNA)

Alumínium, hamuból

A Kazah Kohászati Kutató Intézet munkatársai tim-földet állítottak elő az ekibaszitzi szén, élelgetésekor visszamaradó hamuból. Az eljárásához egyetlen gramm bauxitra sincs szükség. Bebizonyosodott, hogy gyakor-

latilag is lehetséges a hőerőművek melléktermékeinek kohászati felhasználása. A módszer bevezetése nemcsak a környezetszennyezést csökkenti, de gazdasági haszna is jelentős.

Mentesítés a fegyelmi bejegyzés alól

K. L. szegedi olvasónk huszonöt éve dolgozik. Jelenlegi munkahelyén két éve áll alkalmazásban, az előző munkahelyén a munkaviszonyát „kilépett” bejegyzéssel szüntette meg. Nemrég kérte, hogy a huszonöt évi jubileumi jutalmat fizessék ki részére, mert rendelkezik huszonöt év munkaviszonnyal. Kérésére úgy tájékoztatták, hogy a munkakönyvében levő „kilépett” bejegyzés miatt a jubileumi jutalmat a három év letelte, vagyis jövőre fizethetik ki. Érdeklődésére, hogy van-e valamilyen mód a hátrányos helyzet megszüntetésére, azt válaszolták: csak akkor, ha a „kilépett” bejegyzést fegyelmi elbocsátás, nem pedig szabálytalan kilépés miatt írták be a munkakönyvébe. Kérdés: mit mond erről a jogszabály?

A Munka Törvénykönyve 31. paragrafusa (2) bekezdése valóban kimondja: Ha a munkaviszonyt a dolgozó jogszabály rendelkezéseinek megszegésével felmondás nélkül, vagy a munkaviszony megszűnésére meghatározott időpont előtt szünteti meg, úgy kell elbírálni, mintha munkaviszonya fegyelmi elbocsátás folytán szűnt volna meg. Ez pedig annyit jelent, hogy három évig mind azokban az esetekben, amikor munkaviszonyra vonatkozó szabály a munkaviszonyban töltött idő figyelembevételét írja elő (pl. hosszabb felmondási idő, munkaviszony alapján járó pót szabadság, jubileumi jutalom stb.), a „kilépett” bejegyzés előtti időt számítá-

son kívül kell hagyni. Ebből az következik, hogy három évig a jubileumi jutalmat sem lehet kifizetni. Ha ugyanis a „kilépett” bejegyzés előtti időt nem lehet figyelembe venni, úgy a huszonöt éve, amire a jubileumi jutalom jár, nincs meg. Ebben a kérdésben a munkáltatónál helyes tájékoztatást kapott. Téves volt viszont az a tájékoztatás, hogy az ön ügyében mentesítésre nincs mód. 1980. január 1-től érvényes jogszabály a hátrányos következmények

alól mentesítést akkor is lehetővé teszi, ha a „kilépett” bejegyzés szabálytalan kilépés miatt kerül a munkakönyvbe. [48/1979. (XII. 1.) MT. számú rendelet 30. paragrafusa.]. A rendelet szerint a mentesítést az új munkahely adhat a munkaviszony létesítésétől számított másfél év eltelté után. Ehhez azonban az új munkáltató köteles a „kilépett” bejegyzést eszközölő korábbi munkahely véleményét is kikérni.

Dr. V. M.

„Hangos” film Szegeden, 1909-ben

A magyar filmtörténet jeles kutatója, Nemeskürty István a közelmúltban szép cikkben mutatja be Mihály Dénesnek a hangosfilm létrehozásában játszott szerepét. A hangosfilm magyar feltalálója című írásából (Filmkultúra, 1980/2. 80–83. lap) kiderül, hogy a mai értelemben vett, „igazi” hangosfilm kardinális elvét, „a lefényképezett és vetítés során hanggá visszaalakított hangcsököt”, a kép és a hang szinkronizálásának e fontos eszközt Mihály Dénes fedezte föl 1916-ban.

Szeged művelődéstörténete azt is bizonyítja: a hangosfilm „östörténetének” Mihály Dénesen kívül is voltak magyar alakjai. Lifka Sándor, a szabadkai Lifka-bioscop tulajdonosa, aki egy ideig a szegedi Uránia Színház (valójában: mozi) igazgatója volt, 1909-ben maga is kidolgozta — s a közönség előtt bemutatta — az „ének-lő, zenélő, beszélő mozgófénykép” egy változatát.

Eredményeiről a Szegedi Napló 1909. február 13-i száma adott hírt Szencziócs szegedi találmány (Éneklő, zenélő, beszélő mozgófénykép az Urániában) címmel. E sajnálatosan szűkszavú és sommás, mégis nagy jelentőségű tudósításból kiderül, hogy Lifka Sándor 1909. február 12-én az Uránia Színház (azaz: mozi) épületében mutatta be találmányát. A bemutatóról a lap ezt írta:

„Gyönyörűségteljes meglepetésben részesült pénteken este a szegedi Uránia Színház előkelő közönsége. A csodaszép *Venencia* című darab előadása előtt hírtelen elszótült a nézőtér, olasz gondolat jelent meg a vásznon és ugyanabban a pillanatban csodás daltól lett visszhangos ez a népszerű szórakozóhely. A *Santa Lucia* költészetét vonult be az Uránia falai közé. Csakhamar kipattant a títok: az éneklő, zenélő, beszélő kép varázsolta elő ezt az életre kelt, eljátszott dalt, regényes bájjal, fenséges művészettel. És most kipattant a másik títok: Szegeden feltalálták az éneklő, zenélő, beszélő mozgófényképet és a zseniális feltaláló nem más, mint Lifka Sándor, az Uránia igazgatója.”

Lifka az előadás után interjút is adott a Szegedi Naplónak. E nyilatkozata, mivel a legilletékesebb, maga a feltaláló vall benne találmányáról, nem érdektelen:

„A mozgófénykép és a gramofon — olvashatjuk ebben a nyilatkozatban — már régóta foglalkoztatja a szakembereket azzal a céllal, hogy a gépies élőképek és élő-

szó egy produkcióba olvasztassék. Sok kísérlet történt ezen a téren, de a nagy áldozatok dacára is egy volt az eredmény: a két produkciót nem lehetett egybeolvasztani, állandóan hiányzott az összhang, ami aztán egyenesen komikussá tette a dolgot. Hol a dal, hol a kép járt elől. Az énekes még nagyon tátotta a száját a képen, amikor hang sem hallatszott már.

Egy külföldi cég végre foglalkoztatott egy olyan beszélő-képszerkezetet, amelyben megbízni aztán nem lehetett. Gondolkodni kezdtem a két különálló produkció összhangba hozásának problémáján, amelyet végre sikerült megoldanom itt, Szegeden. *Es Szegeden született meg a terv, Szegeden készült a gép minden szöge, szegedi órák csinálta a szabályozó készüléket és Szegeden került először bemutatásra.* Az első siker arra buzdított, hogy minden áldozattal tökéletesítem az új találmányt, amely nemcsak a tudományok fog szolgáltatni, de pompásan kiállkozik a szórakoztatás, a mulattatás legjobb eszközeül. Az első napokban olasz és spanyol operettek, operákból mutatunk be részleteket az énekes, zenés mozgóképpel, de csakhamar eredeti magyar színművek, operettek kerülnek teljesen hűen előadásra. Természetesen, hogy találmányomat szabadalmaztatom és annak gyártására Szegeden gyárat alapítok. De előbb megvárom a közönség véleményét, hogy teljesen aszerint csináljam meg a zenélő kép végleges alakját, modelljét.”

Mi volt Lifka Sándor találmányának lényege? A Szegedi Napló tudósítása, illetve Lifka nyilatkozata kevés e kérdés biztonságos megválaszolásához; Lifka „beszélő” filmjének elvét nem ismerjük. A „gramofon” és a „szabályozó készülék” emlegetése mégis arra enged következtetni, hogy Lifka — ellentétben Mihály

Dénes később kidolgozott, s eredményesnek bizonyult eljárásával — a filmszalag és a hang mozgásának mechanikai koordinálását kísérte meg valamiféle, közelebről nem ismert „szabályozó készülékkel”. *Eredményt a szabályozás pontosságára terén érhetett el.*

Sajnos, Lifka nagytratór tervéből — jelen ismeretünk szerint — a legfontosabbak nem valósultak meg. Találmányát nem szabadalmaztatta, a „gyárat” nem alapította meg, s ami a legfőbb, a hangosfilm ma is használatos változata — amennyire ez megítélhető — nem az ő törekvéseinek vonalán alakult ki. Lifka kudarcát alighanem abból fakadt, hogy — hasonlóan úttörő elődeihez — az ő „szabályozó készüléke” sem volt képes tökéletesen összehangolni, egyidejűsíteni a külön-külön rögzített hang és kép mozgását. A megoldás, mint később kiderült, a hang és a látvány egyidejű „lefényképezése” lett, nem pedig a mozgás szabályozása.

Lifka Sándor szegedi kísérlete — a félbemaradás, a kudarc ellenére — mégis figyelmet érdemel. Ez a kiváló filmes szakember a „mozitörténet” magyar hőskorának egyik legizgalmasabb alakja volt. Mint a szabadkai „Lifka-bioscop” tulajdonosa a század első évtizedében a legismertebb vándormozisok egyike. Filmeket készített, muzikát szervezett. Szegedi működése idejében sokat tett a szegedi muzikálúra kialakításáért, színvonalának emeléséért is. Hogy kísérletet tett a hangosfilm problémájának megoldására, nagy érdeme. *A technika története ugyanis szépen mutatja: a nagy felfedezésekhez kudarcok, kipróbált, megtapasztalt szakkutatók is kellenek. A lehetőségeket végig kell próbálni.* Lifka Sándor pedig éppen ezt tette, ehhez járult hozzá.

Lengyel András

Múzeumi ritkaságok

Mongóliában rendkívül gazdag és érdekes gyűjteménnyel rendelkezik Góbi-Altaj megye körzeti múzeuma. A háromezer kiállítási tárgy között látható például egy — a jura-korszakból származó — dinoszaurusz csontváza, a Góbi-Altaj vidék faunáját bemutató állatok kitömött példányai, köztük a foltos antilop.

Nagy értékűek a múzeum régészeti leletei is. Ötezer évesre becsült zöld nefritből készült bárd, kő- és bronz szerszámok találhatóak a tárolókban. Sok látogatót vonz az a kiállítási terem is, ahol egy 200 kilogramm súlyú, fém-ből öntött hatalmas Buddha-szobor látható.

Cserélje a régit újra!

Április 15-től, amíg a készlet tart!

Régi üzemképes rádióját, televízióját magasabb áron vásároljuk vissza, ha

DISCO BABY
DISCO LADY
201 BETA
MERIDIÁN 211

rádiót

Nagyképernyős
VIDEOTON fekete-fehér
URANUS
JUNOSTY 402

televíziót

vásárol, a DELTA KERESKEDELMI VÁLLALAT villamossági boltjaiban:

SZEGED, Kárász u. 14., Klauzál tér 2., Nagy Jenő u. 4.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY, Lenin u. 4.

MAKÓ, Lenin tér 9-11.

SZENTES, Kossuth u. 11-13.

BŐVEBB FELVILÁGOSÍTÁS SZAKBOLTJAINKBAN!

NAGY VÁLASZTEK. NAGY ÁRENGEDMÉNY

április 18-ig

az Üllés és Vidéke AFÉSZ szaküzletében

férfiingek 40%-os,
egyéb kötöttárú
20-40%-os
árengedménnyel
kaphatók

Szaküzleteink:

Üllés 4. sz. textilbolt
Pusztamérges 6. sz. iparcikkbolt
Ruzsa 7. sz. iparcikkbolt
Öttömös 8. sz. iparcikkbolt
Forráskút 9. sz. iparcikkbolt

